పెళ్ళిచూపులు

"నాన్నా! ఈ పెళ్ళిచూపులకు సంసిద్ధంగా లేను. అసలు ఈ వివాహ వ్యవస్థమీదే నాకు నమ్మకం లేకుండా పోయింది" అంది అనురాధ. ఆమె కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి.

సత్యనారాయణ కూతురికేమని చెప్పాలా అన్న ఆలోచనలోపడిపోయాడు. అనురాధ స్థితి అతనికి అర్థంకాకపోలేదు. తను ప్రతీమారు ఒకసంబంధం తీసుకురావటం, పెళ్ళిచూపులు అనేపేరుతో వచ్చిన వాళ్లు అర్థంలేని ప్రశ్నలువేసి విసిగించి చివరకు పిల్ల నచ్చలేదనో, కట్నంచాలదనో పెదవి విరిచేయడం.

అనురాధ అనాకారి కాదు. అయితే పాలరాతి విగ్రహంలాగుండదు. చామనచాయ, దేముడిచ్చిన రంగుకి ఎవరుమాత్రం ఏం చెయ్యగలరు? ముఖ్యంగా ఆమె నచ్చకపోవడానికి ఆమెరూపం కారణంకాదు. తను ఇవ్వలేని కట్నం. బడిపంతులు ఉద్యోగం చేస్తున్న తను వారు ఆశించే పది – పదిహేనువేలు కట్నం ఎక్కడనుండి తేగలడు? రోజురోజుకు ఎదుగుతున్న కూతుర్ని ఎంతకాలం ఉంచుకుంటాడు – గుండెలమీద కుంపటిలా??

"అదేమిటి? – పెళ్ళివారు ఇంటికి వచ్చే సమయం అవుతూవుంటే ఇప్పుడు ఈ ధోరణేమిటి?" అంది పార్వతి.

ప్రతీమారు ఈ సంబంధం ఖాయం అవుతుందని ఆమె ఆశపడడం – నిరాశ ఎదురవడం ఆమెకు మామూలే.

"అమ్మా! పెళ్ళి అంటే నాకు విముఖతలేదు. అయితే ఈ పరిస్థితులలో నాకు పెళ్ళి అవుతుందన్న ఆశలేదు. పెళ్ళికొడుకులు కొండెక్కి కూర్చుంటున్నారు. వారిని కిందకు దింపే తాహతు మనకులేదు. రోజురోజుకి కట్నాలదాహం ప్రబలిపోతున్నది. అనవసరంగా ఈ ఏర్పాట్లకు పాతికో ముప్పయ్యో ఖర్చుచెయ్యడం దండగ."

"అమ్మా! ఏ వ్యవస్థలోనైనా మంచితోపాటు చెడూవుంటుంది. వివాహం అంటే నూరేళ్ళపంట. కాబోయే భార్యాభర్తలు ఒకరినొకరు చూసుకోవడం – నచ్చుకోవడం అవసరం కాదంటావా? ఈ ఆచారం అనాదిగా వస్తున్నది. లోగడ కొన్ని సంబంధాలు కట్నాల దగ్గర పొంతన కుదరక తప్పిపోయాయి. అయితే అది మనసులో వుంచుకొని పెళ్ళిచూపులే నిరర్థకం అంటావా? అందరూ కట్నాలను ఆశించే వారే అంటావా?" అంది పార్వతి.

"అమ్మా! మార్జాల కబళ న్యాయం అంటే ఇదే! ప్రతీమారు నీవు ఇదేవిధంగా ఆశపడి మోస

పోతున్నావు. నీవు వూహించేటటువంటి సహృదయులు వుంటారంటే నాకు నమ్మకంలేదు." అంది అనురాధ.

"అనూ! మధ్యతరగతి కుటుంబాలకు ఈబాధ తప్పదు. బడిపంతులు కడుపున పుట్టిన నీకు ఈవ్యధ తప్పదు. ఇష్టంలేదని తెలిసినా నా ఆరాటంకొద్దీ వారిని రమ్మనమని ఆహ్వానించాను. వస్తున్నారు. ఇంటికి పిలిపించి అవమానం చేసారన్న అపకీర్తి నాకు రానివ్వకు" అన్నాడు సత్యనారాయణ కుమార్తెను బ్రతిమాలుతూ.

"నాన్నా! నీకు అవమానం కలిగేపని నేను చెయ్యను. అయితే నీవు నాకో మాటివ్వాలి...."

"అర్థమైంది తల్లీ! ఈ సంబంధం కుదరకపోతే మళ్ళీ పెళ్ళిచూపుల ప్రస్తావన తేను. నీవు నీ కాళ్లమీద నిలబడి పరువుగా వుద్యోగం చేసుకుందువుగాని, నేను కాదనను."

అనురాధ వెళ్ళిపోయింది. పార్వతి భర్తవంక ఆందోళనగా చూసింది. "ఈ సంబంధం తప్పితే మరి 'అనూ'కి పెళ్ళి చేయరా?" అంది.

"పార్వతీ! వాళ్లు వచ్చేసమయం అవుతున్నది. మరేమీ దిగులుపెట్టుకోకు. అమ్మాయి ముస్తాబు విషయం చూడు" అన్నాడు సత్యనారాయణ. భార్యకైతే దిగులు పెట్టుకోవద్దని చెప్పాడు కాని తాను దిగులుచెందకుండా వుండలేకపోయాడు.

కట్నాలసమస్య ఇంతగా విషమించుకుపోవాలా? ఈ అచార్యవ్యవహారాలను పెద్దలు ఏ దృష్టితో పెట్టారు? కాని నేడు వ్యాపారదృక్పథం తప్పించి మరో దృక్పథం కనిపిస్తున్నదా? ఆడపిల్ల పెళ్ళి అంటే ఆనందంకన్నా దుఃఖమే అధికమా? తనూ కట్నం తీసుకున్నాడు. ఆరోజుల్లో రెండువేల నూట పదహార్లు. ఆనాటి రూపాయి విలువ ప్రకారం అది తక్కువ కాదు. అంత కట్నం ఇవ్వలేని ఒకటి రెండు సంబంధాలను తనూ తృణీకరించాడు. అందుకా నేడు తనకీ పరీక్ష? తను నేరం చేసివుంటే తన కూతురికా శిక్ష? అనూలో ఏలోపం ఉంది?

★ ★ ★

"సత్యం! కట్నం ఇవ్వలేనని భయపడి అమ్మాయికి పెళ్ళి సంబంధాలే చూడ్డటం మాని వేస్తావా? చూడు సత్యం! మనుషులందరూ ఒకేలాగుంటారని భావించటం సబబుకాదు. విశ్వనాథంగారని నాకు తెలిసినాయన ఢిల్లీలో వున్నారు. వారి అబ్బాయి బి.టెక్.పాసై టెలిఫోన్సులో పనిచేస్తున్నాడు. మీ అమ్మాయి విషయం చెప్పాను. అమ్మాయి నచ్చితే చేసుకుంటాం అన్నారు. నామాట విని వారికో ఉత్తరం ముక్క పడేయి. పెళ్ళిచూపులకు రమ్మనమని" అన్నాడు సత్యనారాయణ స్నేహితుడు గోపాలం.

"గోపాలం! నీకు తెలియందేముంది. ఎక్కువగా కట్నం ఇచ్చుకునే స్థితిలో లేను. అబ్బాయి బి.టెక్. అంటున్నావు. మరి మనకందుబాటులో వుంటారా? అసలే అమ్మాయి పెళ్ళిచూపులంటే విముఖత చూపుతున్నది. అందరాని పరుగులెందుకు? మనం హైరానా పడటం మిగులుతుంది. తీరా కట్నం దగ్గర బెడిసికొడితే అమ్మాయి బాధపడుతుంది" అన్నాడు సత్యనారాయణ.

"కట్నం కోరరనీ నేనను. అయితే కట్నమే ముఖ్యం అనుకునేవాళ్ళు కారు. మన అనురాధ అదృష్టం బాగుంటే కుదరవచ్చునుగా? మరో మాట చెప్పక వెంటనే వుత్తరం రాయి. ఇదిగో ఎడ్రసు." అన్నాడు గోపాలం.

సత్యనారాయణ వారికి వుత్తరం రాయడం, అటునుండి జవాబు రావడం అయింది. ఈరోజే వస్తున్నారు. వారిని తీసుకురావడానికి గోపాలం స్టేషనుకి వెళ్ళాడు.

★ ★ ★

గేటుముందు రెండు రిక్షాలు ఆగడం గమనించి "పార్వతీ! వాళ్లు వచ్చినట్లున్నారు." అని అంటూ వీధిలోకి వెళ్ళాడు సత్యనారాయణ.

"ఇతడే సత్యనారాయణ, నా మిత్రుడు. మీరు చూడబోయే అనురాధ తండ్రి. ఒరేయ్ సత్యం! ఈమె విశ్వనాథంగారి భార్య సుబ్బలక్ష్మిగారు. ఇతను విజయ్. వారి అబ్బాయి." అంటూ పరిచయాలు పూర్తి చేసాడు గోపాలం.

"విశ్వనాథంగారు రాలేదా?" అన్నాడు సత్యనారాయణ.

"వారికి క్షణం తీరికవుండదు. పిల్లను చూసుకోవలసింది – నచ్చుకోవలసింది ఇదిగో వీడూ – నేను" అంది సుబ్బలక్ష్మి.

'పిల్లను చూడగానే నచ్చుకోగానే సరిపోతుందా? వ్యవహారం అంతా తర్వాతనే వుంది' అనుకున్నాడు మనసులో సత్యనారాయణ.

ఆ తరువాత అందరూ గదిలోనికి వెళ్ళారు. పార్వతి వచ్చి నమస్కరించింది.

"చూడండి! నాదొక్కమనవి. మావాడు చెప్పాడోలేదో! నేను బడిపంతుల్ని. బడిపంతుల స్థితిగతులగురించి మీకు తెలియనివి కావు. విశ్వనాథంగారు కూడా వచ్చివుంటే కట్నకానుకల విషయం కూడా ముచ్చటించుకోవటం జరిగిపోయేది. వారు రాలేదు" అన్నాడు సత్యనారాయణ.

"బాగుందండీ! మీరు వ్యవహారం అటునుంచే నడిపేలాగున్నారు. బేరసారాలు చేసేది, ముందు పిల్లను చూసిన తర్వాతేకదా? మీరు బడిపంతులు అంటున్నారు. ఆ విషయం గోపాలంగారు చెప్పారులెండి. పోతే మా నాన్నగారుకూడా చేసింది కూడా ఆ వుద్యోగమే" అంది సుబ్బలక్ష్మి.

"అలాగా?" అన్నాడు.

"మా నాన్నగారిపేరు కొండలరావు మాస్టారు. బొబ్బిలి దగ్గర పాల్తేరు" అంది.

పాల్తేరు – కొండలరావు మాస్టారు అని వినగానే సత్యనారాయణ గుండెల్లో రైళ్ళు పరుగెట్టాయి. గతంలోనికి స్మృతులు పరుగులెట్టాయి.

ఎదురుగా కూర్చున్న సుబ్బలక్ష్మి స్థానంలో పరికిణీ వోణి వేసుకొని సిగ్గుతో ఎరుపెక్కిన బుగ్గలతో ముడుచుకు కూర్చున్న పదహారు సంవత్సరాలపిల్ల కనుపించింది. ఔను! ఆ పిల్లను చూసేందుకు తను తల్లిదండ్రులతో పాల్తేరు వెళ్ళాడు. ఎప్పుడు? పాతిక సంవత్సరాల క్రితం.

"చెల్లెమ్మా! పిల్లను తీసుకురా" అన్నాడు గోపాలం.

తాను ఏపిల్లను చూసుకుందికి వెళ్ళి పెళ్ళి చేసుకునేందుకు నిరాకరించాడో ఆమె ఈనాడు కొడుకుతో తన కూతుర్ని చూసుకుందుకి వచ్చింది. లోగడ ఈ సత్యనారాయణే తనను నిరాకరించాడని ఆమెకు తెలుస్తే ఈ సంబంధం కుదురుతుందా?

పార్వతి వెళ్ళి కుమార్తెను తీసుకువచ్చింది.

"మా అమ్మాయి అనురాధ. మెట్రిక్‌పాసైంది. కుట్లూ అల్లికలువచ్చు. సంగీతంలో కూడా కొంత

ప్రవేశముంది.” అంది పార్వతి.

“బాగుంది. పెళ్ళికూతురుకి ఈ అర్హతలన్నీ విధిగావుండాలి. మన రోజులలోనూ ఇవే ఆచారాలు. తరంమారినా ఆచారాలు మారలేదు” అంది నవ్వుతూ సుబ్బలక్ష్మి.

సత్యనారాయణకు ఆ మాటవెనుక, ఆ నవ్వు వెనుక ఏదో ఎత్తిపొడుపు వుందనిపించింది. ‘మన రోజులలోనూ’ అంటూతనవంకే చూసింది. అంటే ఆమె తనను గుర్తుపట్టి వుంటుంది. ‘అమ్మాయికి సంగీతం ఏమైనావచ్చా?’ అని ఆనాడు తన తల్లి ప్రశ్నించింది.

‘పెద్దగా సంగీతంరాదు. కచేరీలు చేయలేకున్నా హార్మోనీమీద నాలుగు కృతులు వాయించగలదు’ అంది సుబ్బలక్ష్మితల్లి. తన తల్లి కోరికమీద ఆ పిల్ల త్యాగరాయకృతి పాడింది. మధురమైన కంఠం. సత్యనారాయణ కళ్ళకు కట్టింది ఆ దృశ్యం.

“అదేం కాదు. మా అమ్మాయికి వీణ వాయించడంలో మంచి నేర్పువుంది. ఇది పెళ్ళి చూపులకని నేర్పించిన విద్య కాదు” అంది పార్వతి.

“సంగీతం ఒక కళ. అది అందరికి అబ్బదు. కాని ఏమిటో ఈ పెళ్ళిచూపుల కోసం ప్రతీపిల్లా నాలుగు కీర్తనలు నేర్చుకొనవలసినదే! ఆ రోజుల్లో నాకూ మావాళ్ళు అలాగే నేర్పించారు. వచ్చీరానీ సంగీతం. ఎదురుగా ఇంటర్వ్యూచేసే మనుషులు. ఎలా పాడగలం చెప్పండి. ఓమారు పెళ్ళిచూపుల సందర్భంలో పాడవలసివచ్చింది. ఏం పాడేనో – ఏం వాయించేనో? – పెళ్ళి మాత్రం కుదరలేదు. సంగీతం రాకకాదు, కట్నం దగ్గర బేరం కుదరక” అంది సుబ్బలక్ష్మి.

ఎప్పటిమాట! సుబ్బలక్ష్మికి ఆనాటి సంగతి ఇంకా గుర్తుంది. నిండా పాతిక సంవత్సరాలు గడిచిపోయాయి. సంసారయాతనల్లోపడి తను మరచిపోయాడు. సుబ్బలక్ష్మి ఇప్పుడా విషయం కాక తాళీయంగా అని వుండదు. ఈనాడు తనని అవమానించాలన్న కృతనిశ్చయంతోనే వచ్చింది.

“మా సత్యం అనూకి సంగీతం పెళ్ళికోసం నేర్పించలేదు. తల్లీ అనూ! ఒక్క కృతిపాడు” అన్నాడు గోపాలం.

అనురాధ పాడిన పాట విని “బాగా పాడావు తల్లీ!” అంది సుబ్బలక్ష్మి. “అయినా మన మధ్యతరగతి వాళ్లకు సంగీతం వచ్చినా ఏం ప్రయోజనం వుంది? పెళ్ళి జరిగిన తరువాత సాధనకు అవకాశం ఉంటుందంటారా? మీరే చెప్పండి?” అంది సుబ్బలక్ష్మి.

సత్యనారాయణ శరీరంలో రక్తం గడ్డకట్టుకుపోయింది. ‘మీరే చెప్పండి’ అంది. బహుశా తనతోనే. ఆనాడు కట్నాల దగ్గర బేరం కుదరలేదు. ‘పిల్లకు సరిగా సంగీతంకూడా రాదు. మావాడు సంగీతంఅంటే పడిచస్తాడు’ అన్నాడు తండ్రి, సుబ్బలక్ష్మిని చేసుకోకపోవడానికి అసలు కారణం అదన్నట్లు. అందుకే ఇప్పుడీ ఎదురుసవాలు! ‘సత్యనారాయణగారూ! మీరు సంగీతం అంటే పడిచస్తారుగా? రోజూ సంగీతాన్నే భోజనం చేస్తున్నారా ఈ పాతికేళ్ళ నుంచి? ఆఁ మీరే చెప్పండి’ అనేగా అర్థం.

తనను చిత్రహింస చేయటానికి వచ్చింది.

“నీ పేరేమిటమ్మా?”

“అనురాధ”

“ఎంతవరకు చదువుకున్నావు?”

"మెట్రిక్ పాసయ్యాను"

"టైపు నేర్చుకోలేదా?"

'అమ్మాయికి టైపు వచ్చా?' అని ఆనాడు నాన్నగారు అడిగారు. పాల్తేరులాంటి కుగ్రామంలో వుంటున్నపిల్ల ఎలా నేర్చుకుంటుంది? ఆ విషయం గుర్తుంచుకునే సుబ్బలక్ష్మి ఈ ప్రశ్నవేసింది. సత్యనారాయణ అసౌకర్యంగా కుర్చీలో కదిలేడు. అసలు వాళ్ళు వచ్చింది పెళ్ళిచూపులకు కాదు, ప్రతీకారం తీర్చుకోవడానికి. అందుకే పేలవలసిన బాంబుపేలింది.

"నేర్చుకోలేదండి" అంది అనురాధ.

"రోజులన్నీ ఒక్కలాగే ఉన్నాయి. ఈనాడూ ఆడపిల్లల పెళ్ళిళ్ళు సమస్యగానే మిగిలిపోయింది. నా చిన్నతనంలో అంటే ప్రజల్లో చైతన్యం లేదు. సాంప్రదాయాలను గుడ్డిగా అనుకరిస్తూ ఎదుటివారిని హీనపరిచేవారు. విజ్ఞానంలో మానవుడు ఎంతగా పురోగమించినా, స్త్రీలకు పురుషులతో సమంగా అధికారాలూ, హక్కులూ ఉన్నాయని గుర్తించినా, మనుషుల మానవత్వంలో మార్పురాలేదు. మావాడికి పాతికవేలు కట్నం ఇస్తాం అంటూ ఒక పెద్దమనిషి సంప్రదింపులకు వచ్చాడు. పెళ్లి చేయవలసింది డబ్బుకాశపడా? పెళ్ళికూతురు – పెళ్ళికొడుకు పరస్పరంచూసి అంగీకరించుకోవద్దా? నా పెళ్లి ఒకమారు కట్నందగ్గరే ఆగిపోయింది. వచ్చిన పెళ్ళివారు నన్ను చేసుకుందికి అంగీకరించినట్లే కనబడ్డారట. తీరా వారు కోరినకట్నం దొరకటంలేదని ఏవో సాకులు చెప్పి పిల్ల నచ్చలేదు అన్నారు. అసలు కారణం వేరేవుందిలెండి. వేరొకరు రెండువేలు ఇస్తాం అన్నారు. ఇంకేం! కుదరవలసిన సంబంధం తప్పిపోయింది." అంది సుబ్బలక్ష్మి.

"సుబ్బలక్ష్మిగారూ! ఏదో తెలిసో తెలియకో ఆనాడు మిమ్మల్ని చేసుకుందికి నేను నిరాకరించాను. అయితే ఆ విషయం ఇలా మనసులో వుంచుకొని ఈనాడు నన్ను చిత్రహింస చేయాలా? పెళ్ళిళ్ళు స్వర్గంలో జరుగుతాయంటారు. కొన్ని పెళ్ళిచూపులు చూపులతోనే నిలిచిపోతాయి. అయితే ఆ విషయాన్ని ఇంత రాద్ధాంతం చేసి ఈనాడు మీరు కసితీర్చుకోవాలా? మీరు నన్ను కించపరిచినా బాధపడను. జీవితంలో ఎన్నో ఎదురుదెబ్బలు తిన్నాను. స్కూలుమాస్టారు కూతుర్నా చేసుకోవడం అని అనుకున్నాను. చివరకు స్కూలు మాస్టారుగానే స్థిరపడవలసివచ్చింది. మీరెంత కరకుగా మాట్లాడినా అరిగించుకోగలిగే శక్తి వుంది. కాని అనురాధ అభం శుభం తెలియని పిల్ల. ఇప్పటికే విసిగిపోయింది. చిట్టచివర ప్రయత్నంగా ఈ పెళ్ళిచూపుల కంగీకరించింది. మీరు ఇలాచూసి హేళనచేసిపోతే దాని బ్రతుకేంకాను?' అని అడగాలనుకున్నాడు. సభ్యత అడ్డువచ్చింది.

ఆమె నోటికి తాళం పడాలంటే నోటికి పని కల్పించాలి. భార్యతో ఫలహారాలు తెమ్మని చెప్పాడు. పార్వతి ఫలహారాలు తెచ్చింది. "ఇప్పుడీ ఫలహారాలు ఎందుకండీ! పన్నెండు గంటలు దాటింది, భోజనం వేళ." అంది సుబ్బలక్ష్మి.

"ఆనవాయితీకదండీ! పెళ్ళిచూపులన్న తరువాత ఫలహారాలు పెట్టకపోతే లోకంహర్షించదు. లోకం మాట ఎలాగున్నా మీరు మాకు సభ్యతకూడా తెలియదనుకొంటారు" అంది పార్వతి. భర్త ముభావంగా కూర్చున్నాడు.

"కొన్ని ఆనవాయితీలు అర్థంలేనివనే అనుకుంటాను. ఇప్పుడు ఫలహారాలు... మరికొంతసేపు

పోతే భోజనాలు. ఇది అనవసరపు శ్రమా ఖర్చుకాదా?"

". ...."

"ఏమిటీ! మాకు భోజనం పెట్టకుండా ఉత్తి ఫలహారాలతోనే పంపిస్తారా? మేం ఢిల్లీలో మొన్నరాత్రి రైలెక్కాం."

"అబ్బే! అదికాదు. మీ భోజనం ఏర్పాట్లు గోపాలం అన్నయ్యగారు, చూస్తున్నారు. ఇక్కడ నాలుగు విషయాలూ మాట్లాడుకొని, పిల్లను చేసుకుందికి మీరు ఇష్టపడినట్లు ఒక్కముక్క చెప్తే, తరువాత కార్యక్రమం భోజనాలే" అంది పార్వతి.

"అమ్మో! కాబోయే కోడలి చేతివంట తినాలని ఆశపడి వచ్చాం. మాకా అదృష్టం లేదా?"

"ఈ ఫలహారాలు అమ్మాయి చేసినవే."

"వదినగారూ! మాకు ఇక్కడే భోజనం చేయాలని వుంది. మీరు శ్రమ అనుకోకూడదు."

"చూసారా! మీరు క్షణం క్రితం శ్రమా, ఖర్చూ అన్నారు. మీరు ఇక్కడే భోజనం చేయాలనుకుంటే అది శ్రమా ఖర్చూ కాదా? అక్కడ మా వదిన వండిన పిండివంటలేంకావాలి?" అంది పార్వతి.

"సుబ్బలక్ష్మిగారు! అసలు విషయం అదికాదు. కతుకుతే అతకదంటారు. ఎంతైనా పూర్వులేర్పరిచిన సాంప్రదాయాలు...." అన్నాడు గోపాలం.

సుబ్బలక్ష్మి నవ్వింది. సత్యనారాయణ మరింత ముడుచుకుపోయాడు. ఏమిటీ వింతధోరణి?

"సాంప్రదాయం కాదనను. ఐతే వాటిని గుడ్డిగా ఆచరించడం అర్థంలేదు. కతుకుతే అతకదా? అందుకు ప్రమాణం ఏమిటి? కతకనంత మాత్రాన అతికిపోతుందా? పోనీ దానికేనా నిదర్శనంఉందా? ఈ ఫలహారాలు తిన్నా వీరింటిలో కతికినట్లేగా? అప్పుడు మాత్రం బెడిసికొట్టదా? అసలు అతకడానికైనా అతక్కపోవడానికైనా వేరే కారణాలుంటాయి? ఏమంటారు సత్యనారాయణగారూ?"

సత్యనారాయణకు తనకింద భూమి బద్దలైనట్లు అనిపించింది. నేరుగా తననే అడిగింది. వాళ్ళతో వియ్యం జరుగుతుందని ఆశించడటం వ్యర్థం.

"పార్వతీ! భోజనం ఏర్పాట్లు చెయ్యి" అన్నాడు.

"అసలు పెళ్ళిచూపుల్లో అవసరమైనవాటిని విస్మరించి అనవసరమైన వాటికి ప్రాధాన్యం ఇస్తున్నారు మనవాళ్ళు" అంది సుబ్బలక్ష్మి.

"అమ్మా! మీరు రాజధానినగరం ఢిల్లీలో వుంటున్నారు. మేం గుట్టుగా పల్లెటూరిలో కాపురం చేస్తున్నాం. ఈ సభ్య సమాజంలో ఏవి అవసరమో ఏవి అనవసరమో మాకెలా తెలుస్తాయి?" సత్యనారాయణ బయటకనలేక మనసులోనే అనుకున్న మాట.

"అనురాధా! నీకు వంట చేతనౌనని మీ అమ్మగారు అంటున్నారు. ఈ పూట నీచేతి వంట తినాలనిఉంది." అంది సుబ్బలక్ష్మి.

అనురాధ తల్లివంక చూసింది.

"చిన్నపిల్ల అది ఏం చేస్తుంది? పెళ్ళి అయి అత్తవారింటికి వెళ్ళాక ఎలాగూ తప్పదు." అంది పార్వతి. ఆమెకూ అసహనంగానే ఉంది.

"అనురాధా! ఆవిడకా కోరిక వుంటే అలాగే కానీయ్. చెల్లెమ్మా మధ్య మన అభ్యంతరం

ఎందుకు?" అన్నాడు గోపాలం.

సుబ్బలక్ష్మి ముఖం ప్రసన్నమైంది. "అనురాధా! ఇంటిలో కూరలేమైనా ఉన్నాయా?"

"ఉన్నాయండి! బంగాళాదుంపలు, కాబేజీలు."

" ఆ కూరలు రోజు తింటున్నవే. దగ్గరలోనే బజారు ఉందిగా? బీరకాయలు తీసుకురా. అన్నం, బీరకాయకూరా, చారూ ఇవి చాలు. మరేం హైరానా పడవలసిందేంలేదు. ఇంద ఈ పదిరూపాయలు. అన్నట్లు వస్తూ కిరాణాకొట్టులో బియ్యం వగైరాకొను." అంటూ అనూరాధ దగ్గరకొచ్చి ఆమె చేతిలో పదిరూపాయలుంచింది సుబ్బలక్ష్మి.

"వదినగారూ! మీరు డబ్బులివ్వాలా? బియ్యం, చింతపండు వగైరాలు ఎందుకు? మీ దయ వలన వాటికి లోటులేదు. బీరకాయలన్నారు. అవి తెచ్చుకోవాలి. కూరకోసం అది బజారుకు పోవాలా? మావారున్నారు, అన్నయ్యగారున్నారు – తేరా? వారిలో ఒకరు కూర తెచ్చేలోగా అది వంట మొదలు పెడుతుంది. ఏమంటారు?" ఎంత రాజధాని నగరంలో వున్నా, ఎంత పెళ్ళికొడుకు తల్లి అయినా ఇంత అథారిటీ చెలాయించాలా? అన్న అక్కసుతో అంది. సుబ్బలక్ష్మి ఆమె కోరికను చాలా వినోదంగా తీసుకుంది. "ఏం మీ అమ్మాయికి బజారు పనిచేతకాదా?"

"అమ్మా! నేనే తెస్తాను" అంటూ అనూరాధ లేచి వంటింటిలోకి వెళ్ళి సంచీ, సీసా తీసుకొని వీధిలోకి వెళ్ళింది.

సత్యనారాయణ బాణంలా వెళ్తున్న కూతుర్ని చూసి ఆశ్చర్యపోయాడు. అనూరాధ ఈ అవమానం సహించలేక వెళ్ళిపోతోందని అనుకున్నాడు.

★ ★ ★

"ఇదిగోనండి! అర్ధరూపాయి మిగిలింది. సామానుల చీటి ఇది." అంది అనురాధ. సుబ్బలక్ష్మి చీటీ చూడసాగింది. "మీరు త్వరగా రావలన్నారని రిక్షాలో వెళ్ళివచ్చాను. రిక్షాకు రూపాయిన్నర అయింది." అంది సంజాయిషీగా.

మరోగంట గడిచిన తర్వాత గోపాలానికి, భర్తకు, ఆ వచ్చిన బంధువులకు అరటాకులు వేసి భోజనానికి పిలిచింది పార్వతి.

వడ్డనలో అనురాధ కల్పించుకోలేదు. సుబ్బలక్ష్మి ఏమీ అనలేదు.

"అన్నయ్యగారూ! ఇంక మేం వచ్చిన పని అయినట్లే! మీ అమ్మాయి నాకూ మావాడికీ నచ్చింది. మీకు మావాడు నచ్చినట్లేనా?" అంది సుబ్బలక్ష్మి.

"ఆడపిల్ల ఇష్టాయిష్టాలతో ప్రమేయం వుంటుందనుకోను. మగపెళ్ళివారు నచ్చుకోవడం వారికో వరం. అడిగారుకాబట్టి చెప్తున్నాను మాకూ అబ్బాయి నచ్చాడు. ఇక కట్నాల దగ్గర కుదరకపోతే అది మా దురదృష్టం" అన్నాడు సత్యనారాయణ.

"బాగా చెప్పారు. కట్నకానుకలంటే గుర్తుకొచ్చింది. మీకు అబ్బాయి వున్నాడు కదూ?"

"ఉన్నాడు. ఇంకా చిన్నవాడు. చదువు పూర్తికాలేదు."

"చదువుకేం పూర్తవుతుంది. ఉద్యోగం వస్తుంది. అబ్బాయిపెళ్ళిలో ఎంతకట్నం రాబట్టాలనుకుంటున్నారు?"

"మూడు నాలుగేళ్ళ తరువాతి సంగతి. ఇప్పుడప్పుడే ఎలా నిర్ధారణగా చెప్పగలను?"

"నిజమే! సత్యమైన మాట చెప్పారు. ఆనాడు మార్కెట్టులో పెళ్ళికొడుకుల రేటు ఎంత వుంటుందో? ధరవరలు ఇలా రోజురోజుకి పెరిగిపోతుంటే కట్నాలు పెరగవా? నా చిన్నతనంలో రెండువేలు. నేడు ఆ రేటు పదిరెట్లు పెరిగింది.

"సుబ్బలక్ష్మిగారూ! ఏనాడో వాడు తీసుకోబోయే కట్నంగురించి ఇప్పుడెందుకు? మీరెంత కావాలనుకుంటున్నారో చెప్పండి?" అన్నాడు గోపాలం.

"మావాడి పెళ్ళివిషయం నేనేనాడో ఒక నిర్ధారణకు వచ్చాను. అలాగే సత్యనారాయణగారూ తన కొడుక్కి ఎంతకట్నం తీసుకోవాలనుకుంటున్నారో తెలుసుకుందామని. పోనీలెండి... మావాడు బి.టెక్. పాసయ్యాడు. ఇంత ఇస్తాం అని ఈ మధ్యనే ఒకరు వచ్చారు. కట్నాల సమస్య ఎంత వుధృతంగా ఉందో నాకు తెలుసు. ఎంతమంది ఆడపిల్లల జీవితాలు ఈ సమస్యవలన నాశనమౌతున్నాయో మనం రోజూ పేపర్లో చదువుతున్నాం" అంది.

"మీ ఆశయాలు బాగానేవున్నాయి. మావాడు పెద్దగా ఇచ్చుకునే స్థితిలో లేదు. ఆ సంగతి మీకు తెలియజేసాను. అందువలన మీ వుద్దేశ్యం చేప్తే బాగుంటుంది" అన్నాడు గోపాలం.

"అదే చెప్తున్నాను. కట్నం తీసుకోవాలని మేం అనుకోవటంలేదు. అయితే నాదొక కండిషను ఉంది" అంది సుబ్బలక్ష్మి.

"అమ్మా! సుబ్బలక్ష్మి! నీ వుద్దేశ్యం అర్ధమైంది. అబ్బాయికి కట్నంతీసుకోరు. కాని మీ అమ్మాయి పెళ్ళికి మీరివ్వవలసిన కట్నం మాత్రం మేం ఇవ్వాలి. ఇదో లంకె. ఈనాడు అలాగెందరో లంకె పెడుతున్నారు. మీరుమాత్రం తక్కువతిన్నారా? ఇంత గొప్ప హోదాలో వున్నారు. ఎంత పెద్ద సంబంధం చేయాలనుకుంటున్నారో? ఆ పెళ్ళి కొడుకు మాత్రం ఎంతలో కొండదిగుతాడో? వాళ్ళు అడిగే డబ్బు మేం ఇచ్చుకోలేం. మీ కండిషన్లు వద్దూ... మీ సంబంధం వద్దూ... మీ సంబంధం వద్దు' అనుకున్నాడు సత్యనారాయణ.

"చెప్పండి, ఆ కండిషనేమిటో?" అడిగాడు ఉత్సుకతతో గోపాలం.

"అదే చెప్తున్నాను. ఈ పిల్లను మేం కట్నంలేకుండానే చేసుకుంటాం. ప్రతిఫలంగా మీరు..."

"మరి చెప్పకండి - మీ అమ్మాయి పెళ్ళికయ్యే కట్నం మేం ఇచ్చుకోవాలంటారా? ఆ కట్నం ఇచ్చుకునే స్థితిలో వుంటే మా అమ్మాయి పెళ్ళే చేయగలంగా?" అన్నాడు సత్యనారాయణ కోపాన్ని అణచుకోలేక.

"మీరు పొరపాటుగా అర్ధం చేసుకున్నారు. నా ఉద్దేశ్యం అదికాదు. ఆడపిల్లవాళ్ళ వద్దనుంచి మేం ఆశించేదదికాదు. నేను కేవలం ఆశించేది నా కోడలు సంగీతంలో స్థితప్రజ్ఞురాలు కావాలని కాదు. బంగారుగుడ్లు పెట్టే బాతులాంటిది కావాలని కాదు. కట్నం అక్కరలేదు కాని లాంఛనాల రూపంగా స్కూటర్లు, టి.వి.లూ కావాలని అంతకన్నా కాదు. నేను ఆశించేది నా కోడలు వ్యవహార దక్షతకలది. మగవాళ్ళు ఉద్యోగాల్లో ఇల్లుపట్టకుండా తిరుగుతారు. ఉదయం ఇల్లు వదిలితే తిరిగి ఏ రాత్రికో వస్తారు. ఇంటిబాధ్యతలు నిర్వహించగలిగే ప్రజ్ఞ కావాలి. కాని సమయంలో చుట్టాలు వచ్చినా, నిత్యావసరవస్తువులు నిండుకున్నా భర్తలేడే, ఎలా? అనే చింతపడకూడదు. తానే ఆస్థితిని

ఎదుర్కొనగలిగినదై ఉండాలి. అందుకే నా ఈ పరీక్షలు. ఆ పరీక్షల్లో అనురాధ నెగ్గింది. ఇంక కట్నాల ప్రసక్తేలేదు. మావాడికి కట్నం తీసుకోరాదని నేను నా పెళ్ళిరోజునే నిశ్చయించుకున్నాను. అయితే ఈ పెళ్ళి జరగాలంటే నాదొక కండిషను వున్నమాట మాత్రం వాస్తవం." అంది సుబ్బలక్ష్మి.

"ఆ కండీషను ఏదో మీరు చెప్పాలి" అన్నాడు గోపాలం.

"సత్యనారాయణగారికీ ఒక అబ్బాయి వున్నాడు. మరో మూడునాలుగేళ్ళ తరువాత పెళ్ళిచేస్తారు. వారుకూడా కట్నం ఆశించకుండా ఒక గుణవంతురాలైన పేదపిల్లను చేసుకోవాలి. అలా మరో అభాగిని జీవితానికి పూలబాట వేయాలి. చెప్పండి. ఈ షరతు అంగీకారమైతే ముహూర్తాలు ఎప్పుడు నిశ్చయించినా మేం పెళ్ళికి తరలివస్తాం."

గోపాలం సత్యనారాయణవంక చూసాడు. పార్వతి కన్నులు ఆనందంతో చెమర్చాయి. సత్యనారాయణ హృదయంలో రాజుకుంటున్న జ్వాలలు చల్లారిపోయాయి. ఎంత తియ్యటిమాటో! ఇది కలా? వాస్తవమా?

'అదిగో! మావాడు ఈ కండిషనుకి అంగీకరించాడు. ఔనా సత్యం?" అన్నాడు గోపాలం ఆనందంగా.

సత్యనారాయణ సంతోషంతో పులకించిపోయాడు. నోటమాటరాలేదు. తనకీ కండిషను సమ్మతమేనని తలవూపాడు.

(ఆంధ్రసచిత్ర వారపత్రిక 18.12.1981)